

Ota Pavel

**Jak šel
táta
Afrikou**

OTA PAVEL

Jak šel táta Afrikou

Copyright © Ota Pavel - heirs c/o DILIA, 2015
Cover design © Nikola Klímová, 2014

ISBN 978-80-7486-192-5 (ePub)

ISBN 978-80-7486-193-2 (mobi)

ISBN 978-80-7486-194-9 (PDF)

OBSAH

Ota Pavel sám o sobě (1961).....	7
O rybách a řece	9
Autointerview (1970).....	10
Je rybařina sport? (1970).....	14
Silný jak Frištenský (1972).....	19
Neměním za Riviéru	23
Batoh z jelena.....	28
Pytlačení.....	30
Černá štika	32
Ushlé rybičky	34
Potok pana inženýra.....	36
O sportu	40
Proč mám rád sport? Proč o něm píši? Proč jsem napsal Pohár od Pánaboha? (1971)	41
Silnice maratonských běžců.....	44
Ty nikdy nebudeš mistrem světa (1970).....	48
Proč jsem se nestal světovým hráčem.....	54
Heckel leze pod vesmír (1970)	61
Potkal jsem s ním bílou smrt (1970).....	63
Jít do velkých hor (1970)	67
Kdo má právo na vavřín (1972).....	69
Jak jste se měl v Paříži (1969)	72
Hluboké studánky (1967).....	75
Cyklistika má láska a můj osud	77
Jezte kyselé zelí (1972).....	80
Postavte pomník hadrovému míči (1970).....	84
O šířku gumy	88
O lidech a zemi	101
Psát to je moje práce (1971)	102
Ve džbánu budeš mít čistou vodu	106

Krkonoše (1964)	109
Beskydy (1964).....	116
Nízké Tatry (1964).....	122
Vysoké Tatry (1964).....	127
Když se pečou václavky	134
Krása bez závoje	136
Puřák v Tatrách (1960).....	139
Jak šel táta Afrikou	147
Běh Prahou.....	164
Fialový poustevník.....	173

*Když chcete psát povídky, tak Vám musí být nejméně čtyřicet.
Do té doby musíte pořádně žít a dívat se kolem sebe.
Mít rád i nenávidět. Zažít všechno.
No, a pak je to už snadné,
chce to jen sednout a psát!*

Ota Pavel

Ota Pavel sám o sobě (1961)

NEŽ JSEM ZAČAL DĚLAT v rozhlase, měl jsem různá zaměstnání. Dělal jsem havíře, pak jsem prodával spony na punčochy a v době, kdy se Arnošt Lustig kamarádil s mým bratrem Jirkou, jsem hrál hokej a prodával mucholapky.

Lustig povídal mému tátovi:

„Přece nemůžete dopustit, aby celý život prodával mucholapky. Uděláme z něho krále sportovních reportérů a možná i spisovatele.“ Věděl, že se „věnuji“ mimořádně sportu, přečetl jsem denně všechny sportovní rubriky novin. Ale jinak jsem nečetl nic, do svých devatenácti let jen Káju Mařika a Tarzana. Na novináře a zvláště na spisovatele to bylo málo. Ale Lustigovi to nevadilo.

Můj nástup v rozhlase byl velkorysý a fantastický. Arnošt nikomu z vedoucích nic neřekl, jenom uprosil sportovní redaktory Pepíka Horu a Edu Koukala, aby mě vzali do redakce, že tam budu pomáhat. Zadarmo. Bylo to dost hrozný, i když jsem se leccos naučil. Hora psal stroze, Koukal byl zas samá kytička. Když jsem psal podle Hory, vynadal mi potom Koukal, když podle Koukala, vynadal mi Hora. Trvalo to čtvrt roku. Po čtvrt roce mě vzal Arnošt poprvé na poradu.

Seděli tu kanóni: Aškenazy, Cincibus, Suledrová, Procházka. Šéfovala Mery Koťátková. O Lustigovi bylo známé, že sedává na koberci skoro pod stolem. Zalezl jsem si strachy pod stůl. Úplně. Mery se v půli porady zeptala: „Kdo je to zase pod tím stolem? Ať vyleze!“

A tak jsem se vyšinul, klepala se mi kolena. Mery na mě ukázala a zeptala se: „Kdo to je?“

Arnošt oznámil:

„To je přece nový sportovní redaktor. Dělá tu už čtvrt roku.“

Všichni se začali řehtat, ale Mery zaúpěla, vypadal jsem skutečně spíše na hokejistu a prodavače mucholapek. Pak pokývla hlavou a řekla odevzdaně:

„A já o tom nic nevím!“

Mně pak vystavili smlouvu a dali mi první redaktorský plat. Přestal jsem dělat po čtvrt roce zadarmo a ztratil jsem zcela šanci být mistrem světa v prodávání mucholapek...

O rybách a řece

Autointerview (1970)

BYL JSEM HAVÍŘEM, novinářem, teď píši knížky.

Novinařina byla dřina, ale zvláštní kouzlo, občas se mi po ní stýská. Mám rád takzvaný interview, rozhovor. Někdy, když nemám co dělat a žádný novinář za mnou stejně nepřijde – dávám si otázky sám a sám si odpovídám.

Řeknu:

A: Dobrý den. – A sám si odpovím:

B: Dobrý den. – A tak to jde dál:

A: Chtěl bych se zeptat, co je pro rybáře na světě nejkrásnější?

B: Pro mě je nejkrásnější, že moje žena Věra miluje ryby. V hrnci. Nenamítá nic, když kupuji nejcennější náčiní, kterým bych měl ryby ošálit, k vánocům mi dává místo teplých spodků a svetřů navijáky, jezdí mi dokonce na Smíchov do akvaristické prodejny pro červené hnojní vonící žížaly a k řece mě posílá a ráno dokonce budí, abych nezaspal.

Je na ryby jako kočka anebo jako jeden pes na Berounce, který čeká u prutů a už pozná, když ryba zabere a roztřese vlasec. Začne se chvět taky, vrtí ocasem, a když dostane rybu, na místě ji sežere.

Má to pro rybáře ohromnou výhodu, když žena jí ryby a hlavně když ta žena stále doufá, že on nějaké chytne. Je to prostě nejkrásnější vlastnost mé ženy.

A: A vy jíte ryby? A jestli jíte, taky je sám pečete?

B: Jím a rád. Poslední dobou ryby nepeču a nesmažím. Zdá se mi, že na pánvi anebo v pekáči tukem, obalováním, připalováním a připekáním ztrácejí svou chuť a dostávají ještě nějakou další, která k nim nepatří.

Zvláště štiky, candáty, pstruhy, někdy i kapry vařím zhruba deset až patnáct minut v osolené vodě. Pak je dám na dlouhou mísu, posypu nasekanou petrželí, obložím brambory anebo novými brambůrky a poleju máslem. Každý, kdo sedí u stolu, si z té mísy nandává rybu a přílohu pokud možno velkou lžící a vidličkou a ryby jsou lehké jako víno, které se k tomu popíjí.

A: A na kolik korun vás, pane rybáři, přijde kilo ryb?

B: Můžu vám to spočítat. Povolenka za uplynulý rok tři sta, prut a naviják Noris Shakespeare – naviják přede jako hodinky – pět set. K tomu musíte přidat olůvka, háčky, imitace a snad ještě sušený chleba pro ryby, brigády a další věci. Zhruba tisíc korun za rok.

Ovšem někdo to má lacinější a někdo ještě dražší. Pro mě je to tisícovka.

A teď: Úvodem musím říci, že tak často se na ryby nedostanu. Za ten rok jsem chytil asi pět kilo ryb, z těch větších pěkného kapra na Lipně u pana Lískovce ve Frymburku a slušného úhoře na Želivce. Slušný – tím nemyslím, že ten úhoř byl slušný, což nevím, ale že slušně vypadal. Na délku i na tloušťku. Tedy kilo ryb – dvě stovky. Jsou to zřejmě nejdražší ryby ve střední Evropě, za ty peníze bych mohl mít pomalu živé lososy dovážené letecky z Kanady – letadlem Douglas 8.

A: Takže po těch smutných zkušenostech – už nebudete chytat?

B: Budu. Mám opět rybářský lístek.

A: Zřejmě je v našich řekách málo ryb?

B: V našich řekách je moře ryb.

A: A proč jste jich chytil jen pět kilo?

B: Že je v našich řekách moře ryb, to se potvrdilo už mnohokrát, když se říkalo, že v téhle vodě jsou jen staré hrnce. Pak přišla otrava a hladiny se doslova pokryly smutnými bílými těly.

Ale ryby jsou každým rokem chytřejší a fikanější. Zvykly si na fantastická a stále se vylepšující rybářská náčiní. Poplašili je také před lety turisté, auta, motocykly. Jsou teď opatrnější. Dnes je to tak, že nejchytřejší rybáři chytají nejhoupější ryby. Hloupí a nejhoupější rybáři jako já chytanou málo, anebo nic.

Nejchytřejší ryby nechytne nikdo. Ty dorostou, možná že jenom v našich snech, obrovské váhy a velkých rozměrů.

Nikdo je nikdy nevidí zemřít a málokdy je někdo spatří živé. Jednou jsme spatřili na Vranské přehradě plavat při hladině sumce a vypadal jako torpédo.

Každý rybář obvykle jednou, dvakrát za život spatří v přehradě anebo na řece obrovskou rybu, která jako by byla z jiného světa.

Pluje jako kláda, vhozené návnady si nepovšimne a div k nám neotočí hlavu a neřekne: „Já na takové špeky neskáču.“

Pokaždé, když jdu k vodě, pomyslím si na to, že dnes chytnu velikou rybu. Je mi skoro čtyřicet a dosud jsem svého rybího mamuta nechytil. Chytil jsem štika, měla dobrých šest kilo. No, a to si tedy dovedete představit, o kolik za těch dvacet let vyrostla a kolik měla tenkrát doopravdy.

A je pravděpodobné, že toho mamuta nechytnu, a ještě než umřu, připnu na smrtelný posteli tu rakouskou medaili, co jsem koupil na bleším trhu, „Za zásluhy“ tomu, kdo byl ke mně vůbec nejhodnější a kdo měl se mnou největší trpělivost s rybami. A pak teprve můj sen skončí. Bude to špatné? Nebude. Celý život mám naději a mít naději je krásné. Anebo se může stát, že přece jen jednou zaseknu na přehradě rybu, která bude jezdit s mou loďkou a bude mít sílu, aby utáhla parník.

A: A co byste si přál, pane rybáři?

B: Přál bych si, aby každý v Čechách a na Moravě a třeba i na Slovensku si mohl koupit za sto korun anebo případně za dvě stě povolenku, která by platila pro všechny vody této země.

Ted' jsou vody rozčleněné na různá panství jako za feudalismu. Přijedete k porybnému na městečku anebo vesnici a on není doma. Přijedete po druhé, po třetí. Láhev vína máte pochopitelně s sebou. Nervy máte v kýblu, dovolená utíká, žena by se mohla ještě zeptat: nebylo škoda kupovat ten naviják Noris?

Když ho konečně zastihnete, láhev vína odmítne – ušlechtilé, řekne, že povolenky pro hosty jsou vyčerpány, tak jako příděl dolarů pro cesty na západ. A přitom se tváří všelijak, za těch dvacet let, co jsem na různých místech žádal o povolenky, jsem toho prošení i ponižování prožil dost. Ale chytat se chce a někteří z těchto pánů to vědí.

Nutno ovšem říci, že všichni nejsou takoví. Poznal jsem i báječné porybné a obětavé funkcionáře. Anebo vám povolenku dá – tedy prodá – a vy zjistíte, že domácí si vysadili hlavně do rybníka, který není pro hosty. Nenapsané heslo „Cizím vstup zakázán“ připomíná jedno napsané heslo z války...

Vloni byly desítky rybníků, kde neplatila ani za tři sta korun zakoupená, takzvaná ministerská povolenka. Jsou u nás rybníky jen pro kominíky, diplomaty, řidiče traktorů, vojáky. Je to trochu, jakoby třeba Pražáci pustili jen určitý počet lidí podívat se na Pražský hrad, ukázali návštěvníkům jen něco a Zlatou uličku si nechali pro sebe. Ona je to ovšem otázka složitější, i druhá strana má pravdu, že někteří Pražáci se neumějí u vody chovat, ale někdo chytrý by s tím měl něco udělat. Při udělování povolenek je mnoho prošení, protekce, ponižování, výsad, věcí, které ke krásné rybařině nepatří.

A: Máte poslední slovo.

B: Rybařina je věda.

Je rybařina sport? (1970)

ZATRACENĚ, RYBAŘINA JE NÁDHERNÝ SPORT!

Když jsem byl před časem třetí rok v nemocnici, nemyslel jsem na sehrané hokejové a fotbalové zápasy, nemyslel jsem ani na pátou avenui v New Yorku, ale myslel jsem na chvíle, které jsem strávil u rybníků a řek. Znovu jsem prožíval, co jsem už jednou prožil, žil jsem svůj rybí život podruhé. Dnes, když přemýšlím, proč to tak bylo a je, myslím, že v rybařině je všechno.

Nic ji neomezuje. Nikde nejsou mantinely nebo zdi. U rybařiny jsou dlouhé kilometry cesty za rybou, modrá obloha, řeka, ve které je možná schována tajemná obluda Lochness, řeka, která jako jedna z mála neživých věcí se neustále pohybuje, a pak je tu boj s rybou.

Popsal ho skvěle Ernest Hemingway ve svém Starci a moře, ale to byl boj s velkou rybou a žraloky, kteří měli sílu. Človíček často na českých řekách bojuje s malou rybou anebo rybkou, aby na ni vyzrál, aby ji přelstil a stal se vítězem.

Mnozí z nás rybářů začínali jako malí pytláci. Krádež není zřejmě lehká věc a krádež ryb je o něco lehčí. Na Berounce jsme dávali s Jirkou Pelcem před půlnocí šňůry, a než se rozednilo, tak jsme ty šňůry museli zase vyndávat. Jako kluci jsme nevedli už jen boj o rybu, ale někdy i o svůj život. Dávali jsme šňůry i do prudce zdvižené řeky, dvakrát jsem se málem utopil. Spal jsem někdy u řeky, sýčkové houkali, vydra také někde loupila a já měl málem v kalhotách, ale domů jsem neutek, protože jsem chtěl mámě přinést stříbrnou rybu a položit jí ji do rukou, až vyjde slunce.

Tenkrát se mi zdálo, že mě tajemná řeka s mnoha zvuky pohltí, můj strach rostl stále víc. K ránu mi tekly slzy a pak jsem viděl, že jsem se zmýlil. Byla to ranní rosa pode mnou na stoncích trávy. Když dneska počítám, kolik jsme vlastně jako pytláci chytily ryb a o ty ryby připravili stát, bylo toho směšně málo. Ale byla to škola odvahy, námahy a překonávání.

Kdyby mi to žena dovolila, řekl bych svému synovi:

Jdi a staň se pytlákem. Překonáš zbabělost a najdeš odvahu, až budeš unikat nástrahám, zaženeš tmu ve svém srdci a ve své hlavě, a až se bude rozednívat, spatříš, jak srna dává srncatům pít. Pochopíš přírodu, až uvidíš plavat zajíce a naříkat ptáky před smrtí. A hlavně se naučíš porážce. Porazí tě ryba, která je chytrá a moudrá a ty se jí naučíš vážit. Celou noc budeš na rybách a přijdeš s prázdnýma rukama a nikdo ti nebude věřit, že jsi se někde v tak raném věku nemiloval. Budeš vlastně už podruhé poražen. Usměješ se, a tak vlastně poprvé zvítězíš.

Kdysi se mě můj lékař ptal, jak jsem vlastně ve sportu trénoval. Vyprávěl jsem mu o cestách za rybami, kde roste vůle člověka. O neznámých lidech, kteří studují v rybařině to nejdůležitější – počasí, a pak jdou s muškou celé hodiny za pstruhy, a když ty pstruhy chytí, ohřejí je v dlani a pouštějí je zpátky do chladivých proudů. Vyprávěl jsem mu o rytířích v gumových botách, kteří rybu lapí, a místo aby jí vrazili do hlavy nůž a vypustili krev, pustí ji do chladivé vody.

Hrál jsem některé těžké hokejové zápasy, kde námaha se nedá srovnat s tím, když jsem chodil na Šumavě v pohraničním pásmu na pstruhy. Bylo hodně vody, šel jsem na pokraji bažin, propadal se do vody a jednou jsem dokonce do té bažiny spadl a zachránil se zázrakem. Chytil jsem ten den jediného pstroužka. Nikdo mi netleskal a žádný trenér mě nechválil. Byl to můj zápas s přírodou. Do schodů jsem lezl po čtyřech.

Když jsem se vydal do Hamru na Nežárce na štiky, slunce pálilo. Kilometry se vlekly, a já si říkal: do toho Hamru musím dojít, kdybych měl umřít. Prý jsou tam štiky jako polena. Tekl ze mě pot, měl jsem strašnou žízeň, a když jsem do Hamru došel, byl jsem tak vyčerpan, že jsem neměl sílu rozbalit pruty, a tak jsem šel zase zpátky, aniž jsem chytal, a štiky se mi zřejmě smály. Ale nikdy později jsem nenaříkal, že by to byla špatná rybařina.

V této zemi je sto padesát tisíc rybářů a z toho tisíce chodí a běhají podle vody. V dešti, za sluncem, jsou nemocní, mají křečové žíly, bolavá srdce, ale jdou. Brodí se potoky a řekami, kloužou na kamenech, nahazují svou mušku a mnozí rok od roku uloví ryb stále méně. Nachodí tisíce jarních, letních, podzimních a zimních

kilometrů v těch nejtěžších podmínkách na zarostlých a kamenitých březích, ale nikdo to nepíše a nepočítá.

JSOU TO SPORTOVCI?

Někdo mi ovšem namítne, že jsou také tiší blázni, kteří jen sedí a hledí.

Není mi dobře s těmi lidmi, kteří chodí přes den do práce a pak se dívají na televizi, po celý život.

Vyznávám bláznů. Bláznů do známek, bláznů do hub, bláznů do hokeje. S těmi ostatními bývá nuda a jenom to černý kafe.

Že rybáři jsou blázni, je dokázáno, a oni se za to nestydí. Je jim to fuk. Jsou věčně zamilováni do své řeky a do svých ryb a být celý život do něčeho zamilován je moc fajn. Život pak není pustina, ale aspoň občas louka s voňavými květy. Sedící rybáře obdivuji z jiných důvodů. Je k tomu potřeba velká trpělivost sedět, mlčet, čekat třeba celé hodiny, až se Pan Kapr splete. V té chvíli musí ochablá ruka vystřelit jak z pistole, udeřit jak v boxu a udělat zásek. Opakování třídy pro neprospěch neexistuje. Není to legrace čekat třeba půl dne na jedinou příležitost. Tělo bolí a oči pálí.

Nikdy jsem nebyl dlouho sedícím rybářem, nikdy jsem nevítežil nad profesory kapry.

Rybařina není jen krása. I v rybařině se soupeří nejen s rybou, ale i se sousedy, závodí se, kdo víc chytí a kdo chytí větší, kdo koho otráví, závidí se a pomlouvá. Ryba je navíc k jídlu, a to je její neštěstí. Ale zas našťestí to rybářský pánbůh zařídil tak, že když přijdou hosti, mají většinou staré kosti. Když jsem rybu potřeboval, nikdy jsem ji nechytl. I když zabere, ruce se odpovědností třesou, obvykle to zvorám.

Jednou v Samopších jsme potřebovali rybu a chytli jsme malého úhoříka. Nějakou záhadou nám utekl z plechovky do zahrady. Překopali jsme celou zahradu, rozryli jsme květiny, málem vyvrátili stromy a vlastně jsme to přeoralí a převrátili, jak v té krásné knížce Boží políčko, nikoliv abychom mu život zachránili, ale abychom mu život vzali.

A bych pravdu řekl, já bych svou rodinu jako rybář neuživil. Loni mě stály povolenky a rybářské náčiní tisíc korun. Chytil jsem přitom dvě větší ryby. Jedna ryba: pět stovek. Za ty peníze bych měl nejen kapry od Vaňhy, ale živý lososy dovážený přímo letecky z Kanady společností Air Canada, kde je ředitelem na české straně Olda Železník, který hrál proti mně v našem mládí hokej za dorost LTC Praha.

A tak chytám asi proto, že jsem taky blázen.

A to jsou ještě rybáři, kteří v tak zvané rybolovné technice dokonce závodí.

Jako Věra Čapková. Před dvěma léty získala ve Varně titul mistryně světa. Celýho světa. Má také světový rekord v hodu zátěží 72 metrů a 53 centimetrů. Samotné závody muškou a zátěží na suchu jsou nesmírně obtížné, musí absolvovat stovky hodů. Pod svým stolem má ta křehká dáma v práci činku jak Skobla a o přestávkách cvičí. Má sílu, je mladá a myslí jí to, a také když jde na ryby, tak se ryby schovají pod kameny a říkají: „Jde na nás Čapková.“ Ale svědci říkají, že jim to není nic platné.

A co je nejkrásnější jak v pohádce, že trénovat chodí s prutem na Letenskou pláň, kde kopával do míče rybář nad rybáře Pepi Bican. A fotbalista nad fotbalisty.

JE RYBAŘINA SPORT?

Nevím. Ale asi bude. Má být zařazena už na olympijské hry v Mnichově, anebo tam bude přidružena jako přidružená výroba zatím bez medailí. Československý rybářský svaz má být nyní přijat za člena Československého olympijského výboru. V ČSTV jsou rybáři už od dřívějška, Věra Čapková je zasloužilou mistryní sportu. A tak dále.

Řada titulů a uznání. Nemůžem si naříkat. Jedině Sportka vynechala rybáře z programu. A pak ti, co o nás říkají, že jsme jenom blázni. Do těch tichých bláznů lze tedy zařadit Ivana Olbrachta, pana Mahena, Jindřicha Plachtu, Jana Drdu, Jaromíra Tomečka, pana Kainara a další pány od kumštu a podobných věcí. Byli také moudří a rybařina se stala pro ně sportem č. 1.

Nemluvili příliš o tom. My nebojujeme moc za své uznání. Pro nás je důležité, že začala teď v dubnu letošní pstruhařská sezóna. My chceme ve skrytu duše, aby rybářů nepřibývalo a ryb tím pádem ubývalo, my chceme být u vody nejraději sami a chceme ještě v pokročilém a pozdním věku vidět plavat zajíce a slyšet ptáky za vodou. A proto jediné, o co vás prosím:

NECHODTE NA RYBY!

Chytil bych totiž daleko méně než dřív. Jedna ryba by mě přišla pak na tisíc korun. A to by byl pro mě, amatéra, sakramentsky drahý SPORT.